DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 17 juli 1997 *

I de förenade målen C-114/95 och C-115/95,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Østre Landsret (Danmark), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i de vid den nationella domstolen anhängiga målen mellan

Texaco A/S

och

Middelfart Havn,

Århus Havn,

Struer Havn,

Ålborg Havn,

Fredericia Havn,

Nørre Sundby Havn,

Hobro Havn,

Randers Havn,

* Rättegångsspråk: danska.

Åbenrå Havn,

Esbjerg Havn,

Skagen Havn,

Thyborøn Havn,

och mellan

Olieselskabet Danmark a. m. b. a.

och

Trafikministeriet,

Fredericia Kommune,

Køge Havn,

Odense Havnvæsen,

Holstebro-Struer Havn,

Vejle Havn,

Åbenrå Havn,

Ålborg Havnevæsen,

Århus Havnevæsen,

Frederikshavn Havn,

Esbjerg Havn,

angående tolkningen av artiklarna 9—13, 18—29, 84, 86, 90 och 95 i EEG-fördraget, av rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land (EGT L 378, s. 1), av rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om detaljerade regler för tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget på sjöfarten (EGT L 378, s. 4) och av artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Sverige, undertecknat i Bryssel den 22 juli 1972, ingått och godkänt för gemenskapens räkning genom rådets förordning (EEG) nr 2838/72 av den 19 december 1972 (EGT L 300, s. 96),

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden G.F. Mancini samt domarna J.L. Murray och P.J.G. Kapteyn (referent),

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Texaco A/S, genom advokaten Jan-Erik Svensson, Köpenhamn,

— Middelfart Havn, Århus Havn, Struer Havn, Ålborg Havn, Fredericia Havn, Nørre Sundby Havn, Hobro Havn, Randers Havn, Åbenrå Havn, och Fredericia Kommune, Køge Havn, Odense Havnevæsen, Holstebro-Struer Havn, Vejle Havn, Ålborg Havnevæsen och Århus Havnevæsen, genom advokaten Per Magid, Köpenhamn,

— Olieselskabet Danmark a. m. b. a., genom advokaten Andreas Fischer, Köpenhamn,

— Trafikministeriet, Esbjerg Havn, Skagen Havn, Thyborøn Havn och Frederikshavn Havn, genom advokaten Karsten Hagel-Sørensen, Köpenhamn,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren Hans Peter Hartvig samt Anders Christian Jessen och Enrico Traversa, rättstjänsten, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 9 januari 1997 av: Texaco A/S, företrätt av Jan-Erik Svensson, Olieselskabet Danmark a. m. b. a., företrätt av Andreas Fischer, Middelfart Havn, Århus Havn, Struer Havn, Ålborg Havn, Fredericia Havn, Nørre Sundby Havn, Hobro Havn, Randers Havn, Åbenrå Havn, Fredericia Kommune, Køge Havn, Odense Havnevæsen, Holstebro-Struer Havn, Vejle Havn, Ålborg Havnevæsen och Århus Havnevæsen, företrädda av Per Magid och advokaten Jeppe Skadhauge, Köpenhamn, och Trafikministeriet samt Esbjerg Havn, Skagen Havn, Thyborøn Havn och Frederikshavn Havn, företrädda av Karsten Hagel-Sørensen, och kommissionen, företrädd av Hans Peter Hartvig, Anders Christian Jessen, Enrico Traversa och Richard Lyal, rättstjänsten, i egenskap av ombud,

och efter att den 27 februari 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande

följande

Dom

1 Østre Landsret har genom två beslut av den 24 mars 1995, som inkom till domstolen den 3 april samma år, begärt att domstolen enligt artikel 177 i EG-fördraget skall meddela ett förhandsavgörande avseende flera frågor om tolkningen av artiklarna 9—13, 18—29, 84, 86, 90 och 95 i EEG-fördraget, av rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredje land (EGT L 378, s. 1), av rådets förordning (EEG) nr 4056/86 av den 22 december 1986 om detaljerade regler för tillämpning av artiklarna 85 och 86 i fördraget på sjöfarten (EGT L 378, s. 4) och av artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Sverige, undertecknat i Bryssel den 22 juli 1972, ingått och godkänt för gemenskapens räkning genom rådets förordning (EEG) nr 2838/72 av den 19 december 1972 (EGT L 300, s. 96, nedan kallat avtalet mellan EEG och Sverige).

2 Frågorna har uppkommit i två tvister, mellan Texaco A/S (nedan kallat Texaco) respektive Olieselskabet Danmark a. m. b. a. (nedan kallat Olieselskabet), två bolag med begränsat ansvar registrerade i Danmark, som importerar raffinerade petroleumprodukter såsom dieselolja och bensin samt, vad beträffar Texaco, fasta bränslen, och ett antal handelshamnar, avseende ett importtillägg på 40 procent av varuavgiften som fram till den 31 mars 1990 togs ut av handelshamnarna och som belastade varor som importerades från utlandet. Varuavgift tas i Danmark ut på alla varor som lastas, lossas eller på annat sätt tas ombord eller ilandsätts i danska handelshamnar eller i det muddrade hamninloppet till dessa hamnar.

3 I Danmark beviljas tillstånd att etablera en handelshamn, det vill säga en hamn som används för kommersiell transport av varor, fordon och personer, av trafikministern. Med hänsyn till systemet för ägande och kontroll kan man skilja mellan

hamnar under kommunal förvaltning, som är självständiga förvaltningssubjekt som sorterar under kommunen, Köpenhamns hamn, som är föremål för en särskild rättslig reglering, statsägda hamnar, som sorterar under trafikministeriet, och privata hamnar, som drivs av sina ägare i enlighet med de villkor som fastslagits i tillståndet i fråga.

4 En del av hamnarnas intäkter består av avgifter som användarna erlägger för att nyttja hamnarna. Således skall fartygsavgifter och varuavgifter erläggas för angöring samt för lastning och lossning av varor, fordon och personer. Särskilda avgifter tas ut för användning av kranar, magasin och ankarplatser.

5 Enligt lag nr 239 av den 12 maj 1976 om handelshamnar (*Lovtidende* A av år 1976, s. 587), som var tillämplig till och med den 31 december 1990, ankom det på den ansvarige ministern, sedermera trafikministern, att fastställa fartygsavgifter och varuavgifter efter överläggningar med ledningen för handelshamnarna. Enligt ministeriets praxis beräknades avgifternas storlek på grundval av de ekonomiska villkor som gällde i de 22 hamnar i landsorten som ansågs vara de viktigaste i fråga om kommersiell trafikvolym och fastställdes så, att hamnarna kunde täcka sina utgifter för drift och underhåll samt säkerställa en skälig grad av självfinansiering av nödvändiga utvidgningar och moderniseringar.

6 Fartygsavgifter och varuavgifter upptogs i föreskrifter för varje hamn som upprättades i enlighet med de allmänna föreskrifter som den ansvarige ministern hade utfärdat för samtliga handelshamnar.

7 Enligt de föreskrifter som var tillämpliga då händelserna i målet vid den nationella domstolen inträffade skulle fartygsavgift betalas av alla fartyg och andra farkoster och all flytande materiel som uppehöll sig i en hamn eller ett muddrat hamninlopp. Avgiften togs ut i form av ett bestämt belopp per bruttoregisterton eller bruttoton,

antingen varje gång fartyget ankom hamnen eller som en månatlig avgift. Fartyg på under 100 bruttoregisterton eller bruttoton var befriade från fartygsavgiften.

8 Varuavgift skulle erläggas för alla varor som lastades, lossades eller på annat sätt togs ombord eller ilandsattes i de danska handelshamnarna eller i det muddrade hamninloppet till dessa hamnar. Den utgjorde ett visst belopp per ton. Det förekom avgiftsbefrielse och särskilda avgiftssatser för vissa varor. Enligt föreskrifterna om varuavgift skulle sådan avgift erläggas av fartyget eller dess lokala ombud innan fartyget avgick, men det var mottagaren eller avsändaren av varorna som skulle bära kostnaden, och den kunde återkrävas av dessa.

9 Under den period som är relevant i målet vid den nationella domstolen höjdes den varuavgift som togs ut på varor som importerades från utlandet med 40 procent. Det framgår av beslutet om hänskjutande att detta importtillägg på 40 procent infördes i samband med en allmän ändring av hamnavgifternas nivå år 1956 på grundval av ett betänkande från den av ministeriet för offentliga arbeten år 1954 tillsatta hamn- och broavgiftskommittén.

10 Enligt denna kommitté borde de avgiftshöjningar som ansågs nödvändiga omfatta såväl fartygs- som varuavgifter men skulle "ske på ett sådant sätt att syftet — ökade intäkter för hamnarna — inte motverkas av att trafiken helt eller delvis lämnar hamnarna genom att godset i stället transporteras på väg eller järnväg". Hamn- och broavgiftskommittén föreslog även att man skulle "inrikta sig på utrikeshandeln, eftersom den största delen av de varor som kommer från eller förs till utlandet av naturliga skäl transporteras sjövägen och det därför i viss mån kan bortses från risken att denna trafik lämnar hamnarna enbart av det skälet att varuavgiften höjs". Kommittén ansåg dessutom att "det är lämpligast att den del av intäktsökningen som härrör från varuavgifterna endast kommer till stånd genom en höjning av avgiften för importerade varor", eftersom den avgift som läggs på importerade

varor, exempelvis gödningsmedel och foder för jordbruket och råvaror för industrin, är lägre än den avgift som läggs på slutprodukterna och verkningarna av en höjning av avgiften på import således kommer att vara långt mer begränsade för de berörda verksamhetssektorerna än en höjning av avgiften på export. Slutligen föreslog hamn- och broavgiftskommittén på grund av risken för att inrikestrafiken skulle lämna hamnarna till förmån för transport landvägen dels att små båtar inte skulle omfattas av den planerade höjningen av fartygsavgiften, dels att båtar på upp till 100 ton skulle åtnjuta den lägre avgift som normalt båtar på under 100 ton beviljades.

11 Tilläggsavgiften på import avskaffades av trafikministern med verkan från och med den 1 april 1990.

12 De produkter som importeras av Texaco och av Olieselskabet kommer huvudsakligen från tredje länder med vilka gemenskapen har slutit frihandelsavtal, men även från andra tredje länder som inte är bundna av frihandelsavtal med gemenskapen. Vad beträffar Texaco sker denna import genom hamnarna i Middelfart, Århus, Struer, Esbjerg, Ålborg, Skagen, Fredericia, Nørre Sundby, Hobro, Randers, Åbenrå och Thyborøn. Hamnarna i Esbjerg, Skagen och Thyborøn är statliga hamnar medan de övriga står under kommunal förvaltning. Vad beträffar Olieselskabet sker importen genom hamnarna i Fredericia, Køge, Odense, Holstebro-Struer, Vejle, Åbenrå, Ålborg, Århus, Frederikshavn och Esbjerg. De båda sistnämnda är statliga hamnar medan de åtta övriga hamnarna står under kommunal förvaltning. För hela denna import har Texaco och Olieselskabet fått erlägga gällande varuavgift jämte ett importtillägg på 40 procent.

13 Texaco har genom ansökan, som inkom till Østre Landsret den 30 april 1993, begärt att de berörda hamnarna skall åläggas att till Texaco återbetala den del av varuavgiften som motsvarar importtillägget på 40 procent för perioden den 1 maj 1988—31 mars 1990, det vill säga ett belopp om ungefär 3,2 miljoner DKR.

14 Olieselskabet har genom ansökan, som inkom till Østre Landsret den 25 juni 1993, yrkat att hamnarna, solidariskt med trafikministeriet, skall åläggas att till Olieselskabet återbetala de importtillägg som tagits ut från och med den 1 januari 1988 till och med den 1 april 1990, det vill säga ungefär 2,5 miljoner DKR, samt att de skall åläggas att återbetala de importtillägg som tagits ut från och med den 1 juli 1977 till och med den 31 december 1987. För den sistnämnda perioden hade det totala belopp som tagits ut ännu inte kunnat beräknas.

15 Texaco och Olieselskabet gjorde till stöd för sin respektive talan gällande olika argument avseende importtilläggets oförenlighet med gemenskapsrätten, särskilt med artiklarna 9—13, 18—29, 86, 90 och 95 i fördraget och med artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan EEG och Sverige samt det avtal som gemenskapen slutit med Konungariket Norge (se rådets förordning (EEG) nr 1691/73 av den 25 juni 1973 om slutande av avtal mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Norge samt beslut om tillämpningsföreskrifter för detta (EGT L 171, s.1)).

16 Handelshamnarna samt trafikministeriet bestred att importtillägget skulle vara oförenligt med dessa gemenskapsrättsliga bestämmelser och hävdade bland annat att detta importtillägg, eftersom det inte tas ut på varorna som sådana utan som vederlag för tjänster som hamnarna utför, skall bedömas mot bakgrund av artikel 84.2 i EEG-fördraget om transporter och mot bakgrund av förordning nr 4055/86.

17 Hamnarna under kommunal förvaltning hävdade i andra hand att trafikministeriet, som hade ansvaret för fastställande av avgifterna, om importtillägget skulle visa sig vara oförenligt med gemenskapsrätten var skyldigt att gottgöra dem för samtliga belopp som de skulle förpliktas att återbetala eller betala som skadestånd på grund av de avgifter som fastställts. I det avseendet hävdade de statliga hamnarna samt trafikministeriet att det inte framgår direkt av gemenskapsrätten att en medlemsstat som har fastställt eller godkänt en avgift som konstateras strida mot gemenskapsrätten är återbetalningsskyldig. Enligt dem skulle detta avgöras enligt tillämplig nationell rätt och det ankom följaktligen på den nationella domstolen att bland

annat avgöra frågan om staten i det förevarande fallet var skyldig att gottgöra hamnarna under kommunal förvaltning för samtliga belopp som de kunde komma att förpliktas att återbetala.

18 Østre Landsret vilandeförklarade målet och beslutade att ställa domstolen följande tolkningsfrågor.

I mål C-114/95:

"1. Skall frågan om ett tillägg på 40 procent av en allmän varuavgift som tas ut av en medlemsstat vid införsel av varor med fartyg från en annan medlemsstat är förenligt med gemenskapsrätten bedömas enligt

A — artikel 9—13 i fördraget, eventuellt jämförda med artikel 18—29 och rådets i enlighet därmed antagna förordning nr 2658/87 eller

— artikel 95 i fördraget

eller, i den mån det anses att det är fråga om tjänster för vilka erläggs vederlag, enligt

B — artikel 84 i fördraget och rådets förordning nr 4055/86 om frihet att tillhandahålla tjänster eller

— artiklarna 90 och 86 i fördraget om missbruk av en dominerande ställning, och är i sistnämnda fall rådets förordning nr 4056/86 relevant för bedömningen av om tillägget är förenligt med gemenskapsrätten?

2. Är det förenligt med den/de i svaret på den första frågan angivna gemenskapsrättsliga bestämmelsen/bestämmelserna, att det utkrävs ett tillägg på 40 procent av en allmän varuavgift vid införsel av varor med fartyg från en annan medlemsstat?

3. Skulle den andra frågan besvaras på samma sätt om varorna infördes med fartyg till en medlemsstat från ett tredje land med vilket Europeiska ekonomiska gemenskapen har slutit ett avtal som innehåller bestämmelser motsvarande dem i artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan Konungariket Sverige och Europeiska ekonomiska gemenskapen och om bedömningen skulle ske enligt ett sådant avtal (frihandelsavtal)?

4. Skulle den andra frågan besvaras på samma sätt om varorna infördes till en medlemsstat direkt från ett tredje land med vilket Europeiska ekonomiska gemenskapen inte har slutit något avtal (frihandelsavtal)?"

I mål C-115/95:

"1. Skall frågan om ett tillägg på 40 procent av en allmän varuavgift som tas ut av en medlemsstat vid införsel av varor med fartyg från en annan medlemsstat är förenligt med gemenskapsrätten bedömas enligt

A — fördragets regler om tullunionen, däribland artikel 9—13, eventuellt i förening med artikel 18—29 och rådets i enlighet därmed antagna förordningar nr 950/68 och 2658/87 eller

— artikel 95 i fördraget

eller

B — artikel 84 i fördraget och rådets förordning nr 4055/86 om frihet att tillhandahålla tjänster eller

— artiklarna 90 och 86 i fördraget om missbruk av dominerande ställning, och är i sistnämnda fall rådets förordning nr 4055/86 relevant för bedömningen av om tillägget är förenligt med gemenskapsrätten?

2. Är det förenligt med den/de i svaret på den första frågan angivna gemenskapsrättsliga bestämmelsen/bestämmelserna, att det utkrävs ett tillägg på 40 procent av en allmän varuavgift vid införsel av varor med fartyg från en annan medlemsstat?

3. Skulle den andra frågan besvaras på samma sätt om varorna infördes med fartyg till en medlemsstat från ett tredje land med vilket Europeiska ekonomiska gemenskapen har slutit ett avtal som innehåller bestämmelser motsvarande dem i artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan Konungariket Sverige och Europeiska ekonomiska gemenskapen och om bedömningen skulle ske enligt ett sådant avtal (frihandelsavtal)?

4. Skulle den andra frågan besvaras på samma sätt om varorna infördes till en medlemsstat direkt från ett tredje land med vilket Europeiska ekonomiska gemenskapen inte har slutit något avtal (frihandelsavtal)?

5. Följer det av gemenskapsrätten att en medlemsstat som har fastställt eller godkänt en avgift som strider mot gemenskapsrätten är skyldig att återbetala avgiften, även om intäkten av avgiften har tillfallit självständiga förvaltningssubjekt under kommunal förvaltning?

6. Av domstolens fasta rättspraxis framgår att återbetalning av skatter och avgifter som tagits ut i strid med gemenskapsrätten skall ske i enlighet med de materiella och formella villkor som fastställts i nationell lagstiftning, och att det i punkt 12 domen i mål 199/82, San Giorgio, fastslås att rätten att erhålla återbetalning av skatter som har tagits ut av en medlemsstat i strid med gemenskapsrätten utgör en följd av och ett komplement till de rättigheter som tillerkänns de enskilda genom gemenskapsbestämmelserna om förbud mot avgifter med motsvarande verkan som tull eller, beroende på omständigheterna, mot en diskriminerande tillämpning av interna avgifter. Mot bakgrund av detta frågas om domstolens rättspraxis skall tolkas så, att gemenskapsrätten medför en ovillkorlig förpliktelse att återbetala avgifter som enligt svaren på den första, den andra, den tredje och den fjärde frågan skulle strida mot gemenskapsrätten, varvid emellertid de närmare villkoren för själva behandlingen av kravet på återbetalning beror på den nationella lagstiftning som är tillämplig, inom de gränser som har fastslagits i domstolens rättspraxis?

7. Om det fastställs att tillägget på 40 procent av den allmänna varuavgiften strider mot gemenskapsrätten, särskilt ingångna avtal (frihandelsavtal), är det då förenligt med gemenskapsrätten att en i nationell rätt fastställd preklusionsfrist för återbetalningskrav löper från en tidigare tidpunkt än den då medlemsstaten i fråga avskaffade denna avgift?"

19 Genom beslut av den 11 maj 1995 beslutade domstolens ordförande att de två målen skulle förenas vad gäller det skriftliga och det muntliga förfarandet och domen.

Den första och den andra frågan i respektive mål

20 Med dessa frågor, som det är lämpligt att pröva tillsammans, önskar den nationella domstolen att begreppet avgifter med motsvarande verkan som tullar, som avses i artikel 9—13 i fördraget, samt begreppet diskriminerande intern skatt eller avgift som avses i artikel 95 i fördraget skall belysas med avseende på att en medlemsstat tar ut ett importtillägg på 40 procent då varor importeras från en annan medlemsstat med fartyg, vilket tillägg läggs på den allmänna varuavgift som tas ut på varor som lastas, lossas eller på annat sätt tas ombord eller ilandsätts i den förstnämnda medlemsstatens hamnar eller i det muddrade hamninloppet till dessa hamnar. Den nationella domstolen frågar vidare om ett sådant tillägg i förekommande fall är förbjudet enligt förordning nr 4055/86 eller enligt artiklarna 90 och 86 i fördraget.

21 Vad beträffar första delen av dessa frågor är det tillräckligt att konstatera att det framgår av domen denna dag i mål C-90/94, Haahr Petroleum (REG 1997, s. I-4085), att såväl den allmänna varuavgiften som importtillägget, som utgör en del av varuavgiften, omfattas av artikel 95 i fördraget och att det strider mot denna bestämmelse att en medlemsstat tillämpar ett sådant tillägg på varor som införs med fartyg från en annan medlemsstat.

22 Eftersom importtillägget således strider mot artikel 95 i fördraget, saknas skäl att uttala sig om tolkningen av förordning nr 4055/86 och av artiklarna 90 och 86 i fördraget som nämns i andra delen av dessa frågor.

23 Den första och den andra frågan i respektive mål skall följaktligen besvaras så, att det strider mot artikel 95 i fördraget att en medlemsstat tar ut ett importtillägg på 40 procent då varor importeras från en annan medlemsstat med fartyg, vilket tillägg läggs på den allmänna varuavgift som tas ut på varor som lastas, lossas eller på annat sätt tas ombord eller ilandsätts i den förstnämnda medlemsstatens hamnar eller i det muddrade hamninloppet till dessa hamnar.

Den tredje frågan i respektive mål

24 Med dessa frågor önskar den nationella domstolen huvudsakligen få klarhet i om ett sådant importtillägg som det är fråga om i målen vid den nationella domstolen även strider mot gemenskapsrätten i den utsträckning som det är tillämpligt på varor som importeras från ett tredje land med vilket gemenskapen har slutit ett avtal med bestämmelser som motsvarar dem i artiklarna 6 och 18 i avtalet mellan EEG och Sverige.

25 Enligt artikel 6.1 i avtalet mellan EEG och Sverige skall "[i]ngen ny avgift med samma verkan som importtullar ... införas i handeln mellan Sverige och gemenskapen". I artikel 6.3 i avtalet föreskrivs även att befintliga avgifter med motsvarande verkan skall avvecklas fram till den 1 juli 1977.

26 Enligt artikel 18 första stycket i avtalet mellan EEG och Sverige skall "[d]e avtalsslutande parterna ... icke vidtaga någon åtgärd eller tillämpa något förfarande av intern fiskal natur, som direkt eller indirekt innebär att varor från en avtalsslutande part diskrimineras i förhållande till liknande varor med ursprung i den andra avtalsslutande parten".

27 För att kunna besvara den nationella domstolens frågor skall först påpekas att det av domen av den 16 juli 1992 i mål C-163/90, Legros (Rec. 1992, s. I-4625), framgår att begreppet "avgift med samma verkan som importtull" som förekommer i artikel 6 i avtalet mellan EEG och Sverige skall tolkas på samma sätt som det identiska begrepp som förekommer i artikel 9—13 i fördraget.

28 Vidare skall det erinras om att domstolen i dom av den 26 oktober 1982 i mål 104/81, Kupferberg (Rec. 1982, s. 3641), och av den 1 juli 1993 i mål C-312/91, Metalsa (Rec. 1993, s. I-3751), beträffande bestämmelser som är identiska med dem i artikel 18 första stycket i avtalet mellan EEG och Sverige och som förekom i avtal av samma typ som hade slutits med Republiken Portugal respektive Republiken Österrike, har påpekat att de tolkningar som hade givits av artikel 95 i fördraget inte genom en enkel analogi kunde överföras till området för ett frihandelsavtal. De relevanta bestämmelserna i ett sådant avtal skall tolkas inte enbart på grundval av deras lydelse, utan även mot bakgrund av det mål som eftersträvas genom dem inom ramen för det frihandelssystem som införs genom avtalet.

29 I det avseendet skall det konstateras att avtalet mellan EEG och Sverige, precis som de frihandelsavtal som det var fråga om i domarna i de ovannämnda målen Kupferberg och Metalsa, syftade till att det skulle inrättas ett frihandelssystem och att restriktiva handelsregleringar inom ramen för detta skulle avvecklas i fråga om större delen av handeln med varor med ursprung inom de avtalsslutande parternas territorier, bland annat genom avveckling av tullar och avgifter med motsvarande verkan samt avskaffande av kvantitativa restriktioner och åtgärder med motsvarande verkan.

30 Sedd i det sammanhanget avsåg artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige att hindra att den liberalisering av varuhandeln som uppnåtts genom avskaffandet av tullar samt avgifter med motsvarande verkan och av kvantitativa restriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan inte skulle bli skenbar genom de avtalsslutande parternas förfaranden av fiskal natur. Såsom domstolen uttryckligen har fastslagit i punkt 25 i domen i det ovannämnda målet Kupferberg, skulle detta bli fallet om den från den ena parten importerade varan beskattades hårdare än liknande inhemska varor som den finner på den andra partens marknad.

31 Mot bakgrund av dessa syften och med hänsyn till ordalydelsen i artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige skall artikeln följaktligen tolkas så, att den föreskriver en icke-diskrimineringsregel inom skatteområdet för de avtalsslutande parterna som enbart är beroende av att det fastställs att de produkter som omfattas av ett bestämt skattesystem skall vara av liknande art och som förbjuder diskriminering som följer av åtgärder eller förfaranden som har direkt eller indirekt inverkan på fastställandet av samt villkoren och formerna för uttag av skatter och avgifter som belastar produkter från den andra avtalsslutande parten.

32 Det måste emellertid fastslås, såsom domstolen har gjort i punkt 20—24 i domen i det ovannämnda målet Haahr Petroleum, att en avgift på varor som ingår i ett allmänt system för interna skatter och avgifter och som systematiskt tillämpas på olika kategorier av produkter enligt objektiva kriterier och oberoende av produkternas ursprung utgör en åtgärd av intern fiskal natur i den mening som avses i artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige och att tillämpning enbart på importerade varor av ett tillägg som läggs på en avgift som är tillämplig på inhemska och importerade varor strider mot det diskrimineringsförbud som föreskrivs i den bestämmelsen.

33 Med hänsyn till vad som anförts ovan skall den tredje frågan i respektive mål besvaras så, att ett sådant importtillägg som det är fråga om i målen vid den nationella domstolen även strider mot gemenskapsrätten i den utsträckning som det är tillämpligt på varor som importeras från ett tredje land med vilket gemenskapen har slutit ett avtal med bestämmelser som motsvarar dem i artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige.

Den fjärde frågan i respektive mål

34 Med dessa frågor vill den nationella domstolen huvudsakligen ha klarhet i om uttag av det nämnda importtillägget även strider mot gemenskapsrätten om varor importeras till en medlemsstat direkt från ett tredje land med vilket gemenskapen inte har slutit något avtal.

35 I det avseendet skall det först erinras om att enligt domstolens rättspraxis är artikel 95 i fördraget enbart tillämplig på varor som kommer från medlemsstater och i förekommande fall på varor med ursprung i tredje land som befinner sig i fri omsättning i medlemsstater. Av detta följer att denna bestämmelse inte är tillämplig på produkter som importeras direkt från tredje land (se bland annat dom av den 13 juli 1994 i mål C-130/92, OTO, Rec. 1994, s. I-3281, punkt 18).

36 Det skall vidare framhållas att fördraget, vad beträffar handeln med tredje land, inte innehåller någon regel om interna skatter eller avgifter som motsvarar regeln i artikel 95 (se dom av den 10 oktober 1978 i mål C-148/77, Hansen, Rec. 1978, s. 1787, punkt 23, och domen i det ovannämnda målet OTO, punkt 20).

37 Följaktligen skall den fjärde frågan i respektive mål besvaras så, att det inte strider mot gemenskapsrätten att en medlemsstat tar ut ett sådant importtillägg som det är fråga om i målen vid den nationella domstolen på varor som importeras direkt från ett tredje land med vilket gemenskapen inte har slutit något avtal.

Den femte frågan i mål C-115/95

38 Med denna fråga vill den nationella domstolen ha klarhet i om det enligt gemenskapsrätten krävs att en medlemsstat som har fastställt eller godkänt en avgift som strider mot gemenskapsrätten är skyldig att återbetala denna avgift, även om intäkten av avgiften har tillfallit självständiga förvaltningssubjekt under kommunal förvaltning.

39 I det avseendet skall det först framhållas att den omständigheten att en skatt eller en avgift tas ut av ett annat offentligrättsligt subjekt än staten, eller för dess räkning, och utgör en särskild avgift eller en avgift som har införts för ett särskilt

ändamål varken kan hindra att den faller inom tillämpningsområdet för artikel 95 i fördraget (se dom av den 22 mars 1977 i mål 74/76, Iannelli & Volpi, Rec. 1977, s. 557, punkt 19) eller i förekommande fall göra att den undslipper det förbud som föreskrivs i den bestämmelsen.

40 Det är därefter av vikt att erinra om att rätten att erhålla återbetalning av avgifter som har tagits ut av en medlemsstat i strid med gemenskapsrätten utgör en följd av och ett komplement till de rättigheter som tillerkänns de enskilda genom de gemenskapsbestämmelser i vilka sådana avgifter förbjuds. Medlemsstaten är således i princip skyldig att återbetala de avgifter som har uppburits i strid med gemenskapsrätten (dom av den 14 januari 1997 i förenade målen C-192/95 C-218/95, Comateb m. fl., REG 1997, s. I-165, punkt 20).

41 Det utgör emellertid även fast rättspraxis att det i avsaknad av gemenskapsrättslig reglering på området ankommer på varje medlemsstat att i sin nationella rättsordning ange vilka domstolar som är behöriga och reglera förfarandena för talan som är avsedd att tillförsäkra enskilda de rättigheter som följer för dem av gemenskapsrättens direkta effekt, under förutsättning att dessa förfaranden varken får vara mindre förmånliga än de som avser en liknande talan som grundas på nationell rätt eller göra utövandet av de rättigheter som följer av gemenskapsrätten i praktiken omöjligt eller orimligt svårt (se bland annat dom av den 14 december 1995 i mål C-312/93, Peterbroeck, REG 1995, s. I-4599, punkt 12, och där anförd rättspraxis).

42 Det ankommer följaktligen på den inhemska rättsordningen i ett sådant fall som det är fråga om i målen vid den nationella domstolen att, med förbehåll för de två ovannämnda förutsättningarna, bestämma om talan om återkrav av belopp som har inbetalats utan grund skall riktas mot det självständiga förvaltningssubjekt under kommunal förvaltning som intäkterna från avgiften har tillfallit eller mot den stat som har fastställt eller godkänt avgiften eller i förekommande fall mot båda dessa subjekt.

43 Under dessa förhållanden skall den femte frågan besvaras så, att i sådana fall då en avgift som strider mot gemenskapsrätten har fastställts eller godkänts av en med-

lemsstat är staten i princip skyldig att återbetala de avgifter som har tagits ut i strid med gemenskapsrätten. Om intäkterna från avgiften har tillfallit självständiga förvaltningssubjekt under kommunal förvaltning, strider det inte mot gemenskapsrätten att talan om återbetalning av dessa avgifter riktas mot dessa subjekt, under förutsättning att förfarandena för denna talan varken är mindre förmånliga än de som avser en liknande talan som grundas på nationell rätt eller gör det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att erhålla återbetalning av de avgifter som har betalats utan grund.

Den sjätte och den sjunde frågan i mål C-115/95

44 Med den sjätte och den sjunde frågan, som det är lämpligt att pröva tillsammans, frågar den nationella domstolen huvudsakligen om gemenskapsrätten innebär en ovillkorlig förpliktelse att återbetala avgifter som har tagits ut i strid med artikel 95 i fördraget eller i strid med en bestämmelse som motsvarar artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige. Den frågar närmare bestämt om det är förenligt med gemenskapsrätten att en i nationell rätt fastställd preskriptionstid som är tillämplig på återbetalningskrav avseende sådana avgifter börjar löpa från en tidigare tidpunkt än den dag då dessa avgifter avskaffades.

45 I det avseendet finns det anledning att först erinra om att det särskilt framgår av domen av den 9 november 1983 i mål 199/82, San Giorgio (Rec. 1983, s. 3595, punkt 12), som den nationella domstolen hänvisar till, att även om rätten att erhålla återbetalning av skatter som har tagits ut av en medlemsstat i strid med gemenskapsrättens regler utgör en följd av och ett komplement till de rättigheter som enskilda tillerkänns genom de gemenskapsrättsliga föreskrifter i vilka sådana skatter förbjuds, kan krav på återbetalning av dessa skatter på gemenskapsrättens nuvarande stadium enbart framställas inom ramen för de materiella och formella villkor som fastställs i de olika nationella lagstiftningarna på området, dock under förutsättning att dessa villkor varken får vara mindre förmånliga än de som avser en liknande talan som grundas på nationell rätt eller göra utövandet av de rättigheter som följer av gemenskapsrätten i praktiken omöjligt eller orimligt svårt.

46 Det skall vidare erinras om att i punkt 48 i domen i det ovannämnda målet Haahr Petroleum konstaterade domstolen att fastställande av skäliga tidsfrister för väckande av talan vid äventyr av preklusion, vilket utgör en tillämpning av den grundläggande rättssäkerhetsprincipen, uppfyller de två villkor som avses ovan och kan således inte anses medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av gemenskapsrätten, även om den omständigheten att dessa frister löper ut per definition medför att den talan som har väckts helt eller delvis avvisas.

47 Domen av den 25 juli 1991 i mål C-208/90, Emmott (Rec. 1991, s. I-4269), vederlägger inte denna slutsats.

48 I punkt 17 i domen i målet Emmott har nämligen domstolen uttryckligen erinrat om den princip enligt vilken fastställandet av en skälig tidsfrist för väckande av talan vid äventyr av preklusion uppfyller de villkor som uppställs i ovannämnda rättspraxis. Det var enbart på grund av direktivens särpräglade art och med hänsyn till omständigheter som var utmärkande för det målet som domstolen i punkt 23 fastslog att den försumliga medlemsstaten, fram till den tidpunkt då de rättigheter som en enskild har genom bestämmelserna i ett direktiv på ett riktigt sätt har införlivats med den nationella rätten, inte mot en enskild som väckt talan mot denna medlemsstat för att skydda sina rättigheter enligt bestämmelserna i ett direktiv kan invända att talan har väckts för sent, vilket innebär att en frist för talans väckande enligt nationell rätt inte kan börja löpa förrän vid den tidpunkten.

49 Eftersom de återbetalningskrav som avses i den nationella domstolens frågor inte grundas på den direkta effekten av en bestämmelse i ett direktiv som införlivats med den nationella rätten på ett felaktigt sätt, utan på den direkta effekten av en bestämmelse i fördraget eller i ett sådant frihandelsavtal som avtalet mellan EEG och Sverige, skall den sjätte och den sjunde frågan besvaras så, att det inte strider mot gemenskapsrätten att en i nationell rätt fastställd preskriptionstid som är tillämplig på återbetalningskrav avseende avgifter som har tagits ut i strid med artikel 95 i fördraget eller i strid med en bestämmelse som motsvarar artikel 18 i avtalet mellan EEG och Sverige börjar löpa från en tidigare tidpunkt än den dag då dessa avgifter avskaffades.

Rättegångskostnader

50 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom två beslut av den 24 mars 1995 förts vidare av Østre Landsret — följande dom:

1) **Det strider mot artikel 95 i EEG-fördraget att en medlemsstat tar ut ett importtillägg på 40 procent då varor importeras från en annan medlemsstat med fartyg, vilket tillägg läggs på den allmänna varuavgift som tas ut på varor som lastas, lossas eller på annat sätt tas ombord eller ilandsätts i den förstnämnda medlemsstatens hamnar eller i det muddrade hamninloppet till dessa hamnar.**

2) **Ett sådant importtillägg strider även mot gemenskapsrätten i den utsträckning som det är tillämpligt på varor som importeras från ett tredje land med vilket gemenskapen har slutit ett avtal med bestämmelser som motsvarar dem i artikel 18 i avtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Sverige, undertecknat i Bryssel den 22 juli 1972, ingått och godkänt för gemenskapens räkning genom rådets förordning (EEG) nr 2838/72 av den 19 december 1972.**

3) Det strider inte mot gemenskapsrätten att en medlemsstat tar ut det nämnda importtillägget på varor som importeras direkt från ett tredje land med vilket gemenskapen inte har slutit något avtal.

4) I sådana fall då en avgift som strider mot gemenskapsrätten har fastställts eller godkänts av en medlemsstat är staten i princip skyldig att återbetala de avgifter som har tagits ut i strid med gemenskapsrätten. Om intäkterna från avgiften har tillfallit självständiga förvaltningssubjekt under kommunal förvaltning, strider det inte mot gemenskapsrätten att talan om återbetalning av dessa avgifter riktas mot dessa subjekt, under förutsättning att förfarandena för denna talan varken är mindre förmånliga än de som avser en liknande talan som grundas på nationell rätt eller gör det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att erhålla återbetalning av de avgifter som har betalats utan grund.

5) Det strider inte mot gemenskapsrätten att en i nationell rätt fastställd preskriptionstid som är tillämplig på återbetalningskrav avseende avgifter som har tagits ut i strid med artikel 95 i fördraget eller i strid med en bestämmelse som motsvarar artikel 18 i det avtal som slutits mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Sverige börjar löpa från en tidigare tidpunkt än den dag då dessa avgifter avskaffades.

Mancini Murray Kapteyn

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 17 juli 1997.

R. Grass

Justitiesekreterare

G.F. Mancini

Ordförande på sjätte avdelningen